АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ

24.09.2026 13:52

Автор: **Баглик Тетяна Вікторівна, кандидат медичних наук, Харківський національний медичний університет; Черепинська Юлія Анатоліївна, кандидат медичних наук, Харківський національний медичний університет; Стеблянко Людмила Вікторівна, Харківський національний медичний університет; Горбатовська Наталя Вікторівна, кандидат медичних наук, Харківський національний медичний університет**

[3. Педагогічні науки;]

ORCID: 0000-0001-6611-3276 Баглик Т.В.

ORCID: 0009-0004-1860-2218 Черепинська Ю.А.

ORCID: 0000-0003-0885-8047 Стеблянко Л.В.

ORCID: 0000-0001-6830-5757 Горбатовська Н.В.

Професійна діяльність науково-педагогічного працівника вищого медичного закладу в реаліях сьогодення потребує традиційного знаходження рівноваги між навчальною роботою, забезпеченням високої якості практичної підготовки майбутніх лікарів-стоматологів і формуванням у них клінічного мислення в умовах онлайн чи офлайн формату навчання .Значному підвищенню рівня засвоєння знань і розвитку клінічного мислення сприяє адаптація навчального процесу безпосередньо до здобувачів освіти. У теперішній час саме комбінована модель навчання, застосування гібридних технологій (змішане навчання) є оптимальним підходом задля адаптації освітнього процесу до можливостей сучасного здобувача освіти. Персоналізований підхід до здобувачів в залежності від місця їх перебування, а саме вдома, в інших містах або за кордоном, має стати не винятком, а нормою у викладанні стоматологічних дисциплін. Це є одним із факторів, який забезпечує високий рівень професійної підготовки та конкурентоспроможність майбутніх фахівців [1, с.106]. Висловлюється думка, що сучасна професійна освіта переживає період глибоких змін, і стандартні методи викладання вже не забезпечують необхідного рівня професійної підготовки

здобувачів. Існує потреба у поєднанні різних інноваційних методів – цифрові технології, онлайн-платформи та ін., які не лише активізують пізнавальну діяльність студентів, а й підвищують ефективність навчання відповідно вимогам часу.

Проєктні технології є ефективними у професійній освіті. Метод проєктів передбачає пошук необхідної інформації, її інтеграцію, структуризацію, є поштовхом для творчої самореалізації особистості, орієнтован на формування умінь через роботу над реальними завданнями. Використання мультимедійного супроводу, інтерактивних презентацій, відео та електронних навчальних курсів дозволяє підвищити рівень засвоєння знань. Цифровізація суспільства, розвиток новітніх технологій, високі запити сучасних студентів вимагають переогляду традиційних підходів до організації освітнього процесу. Змішане навчання поєднує переваги традиційних і цифрових форматів та доводить свою ефективність. Набувають перспективи дослідження, пов'язані з визначенням можливостей штучного інтелекту в професійній медичній освіті, а також із оцінюванням впливу інноваційних методів на мотивацію студентів [2. с. 109].

У разі сприятливої безпекової ситуації значну увагу слід приділяти максимальному використанню офлайн-занять для відпрацювання практичних навичок із залученням елементів симуляційного навчання, використанням моделей щелеп, ендодонтичних блоків, апаратів, електронних пристроїв, інструментів. Повноцінне використання університетської клінічної бази має забезпечити оволодіння фаховими компетенціями і практичними навичками. Доступ до діагностичної та консультативної бази забезпечують телемедичні технології, які розширюють можливості лікаря своєчасно поставити правильний діагноз та надати адекватну допомогу. Це дозволяє оптимізувати самостійну роботу й підвищити зацікавленість здобувачів у подальшому навчанні саме в обраному раніше виші. Визначається позиція, що для повноцінної реалізації освітнього процесу, окрім відповідності науково-педагогічному потенціалу, матеріальній і навчально-методичній базі університету; обов'язковою умовою мають бути сучасні інформаційні технології навчання з орієнтиром на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, академічної та професійної мобільності, швидкої адаптації до змін і розвитку в усіх сферах. Тобто якість освіти у вищих навчальних закладах необхідно покращити шляхом ефективної організації й інформатизації навчального процесу. [3, с. 220.].

Відомо, що освітній процес у вищому навчальному медичному закладі має відповідати низці критеріїв, а саме певному потенціалу науково-педагогічних

працівників,мати відповідну матеріальну і навчально-методичну бази. Проте, обов'язковим має бути впровадження сучасних інформаційних технологій навчання з акцентом на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, академічної та професійної мобільності, швидкої адаптації до змін і розвитку в усіх сферах. Тобто якість освіти у вищих навчальних закладах необхідно покращувати шляхом ефективної організації й інформатизації навчального процесу, упровадженням передових наукових розробок у практику викладання, забезпеченням високого професіоналізму викладачів, створенням сучасної навчально-методичної бази в медичній галузі [4, с. 3].

Для забезпечення та підтримання високого професійного рівня викладача, особливо в теперішніх умовах із низкою певних обмежень воєнного стану, актуальним є питання підвищення лікарської та педагогічної кваліфікації в рамках безперервного професійного розвитку. Зрозумілим є те, що безперервний професійний розвиток необхідний не лише для лікарів, але й для науково-педагогічних працівників медичних вишів. Він надає змогу для професійного спілкування та контрольованого навчання в рамках конгресів, науково-практичних конференцій, майстер-класів для обміну науково- практичним досвідом та підтримання певного рівня знань та вмінь щодо володіння новітніми методами й способами лікування, сучасними лікарськими засобами, методиками діагностики, інноваційними технологіями в стоматології та медицині.

Існує погляд, що у вищих медичних навчальних закладах навчання через дослідження, навчально-пізнавальну, науково-пізнавальну і науково-дослідницьку роботу у низці випадків може бути особливо ефективним і стати підґрунтям для формування клінічного мислення, поштовхом для майбутньої науково-дослідницької роботи здобувача. У такий спосіб набуваються компетентності науково-дослідницької і самостійної роботи, формується здатність виконувати наукову роботу та висвітлювати її результати в наукових публікаціях та впровадженнях у практичну охорону здоров'я [5, с. 175].

Заслуговує на увагу формування основ психолого-педагогічної комунікативної компетентності здобувачів, їх здатності до ефективного спілкування, емпатії. Сьогодняшній темп життя, негаразди, швидке оновлення технологій потребує швидкої адаптації і залучення мобільності у професійній підготовці фахівців. Академічна та професійна мобільність є важливим аспектом вузівської підготовки, в таких умовах у майбутніх медиків формуються здатність працювати в екстремальних умовах, відповідальність за роботу, професійна етика [6, с. 27].

У багатьох випадках певне значення набуває психологічна підтримка викладачем здобувачів освіти, яка спроможна позитивно впливати на їх емоційний стан у стресових ситуаціях, на зниження тривожності внаслідок перебування поза домівкою чи за кордоном. Аналіз особливостей навчання в умовах воєнних дій доводить, що більшість студентів усвідомлює необхідність продовжувати освітній процес у таких складних умовах, проте інколи вони зазначали складнощі при намаганні зосередитися на навчанні й те, що інколи розцінюють навчання як спосіб відволіктися від військових подій, проте вважають важливими оцінки, які отримують під час навчання. Такі дані дозволяють викладачам гнучкіше працювати зі студентами, обирати ресурси та механізми навчання, які б дозволили враховувати різні умови життя здобувачів, у тому числі їх безпеку та доступність до комунікації. Взагалі можна зробити висновки, що студенти вже адаптувалися до змінених умов отримання знань [7, с. 63].

На теперішній час у нашому суспільстві сформована чітка уява незворотності подальшої євроінтеграції. Сучасний рівень освіти відображає напрям розвитку української держави, пов'язаний із євроінтеграційними процесами та орієнтований на єдиний європейський освітній простір. Визнається необхідність наблизити й корелювати освітні інституції та процеси згідно з загальноєвропейськими вимогами, де освіта визнана сферою інтересів ЄС. Передбачається актуалізація таких ключових цілей європейського простору освіти, як орієнтація освітніх політик у напрямі підвищення якості та результативності освіти і професійної підготовки; упровадження системи безперервного навчання протягом життя; реалізація освітньої й наукової мобільності та ін. Європейські інтеграційні процеси дозволять сформувати освітню концепцію нової цивілізаційної якості [8, 36].

Національною стратегією розвитку освіти, в тому числі медичної, визначена необхідність ефективного використання управлінських ресурсів закладів освіти для забезпечення доступності та якості освіти. Відповідно до педагогічної теорії, в організації управлінської діяльності та в процесі управління освітніми системами використовуються різні підходи, а саме програмно-цільовий, системний, функціональний, особистісно орієнтований, ситуаційний та ін., при реалізації яких приймаються необхідні управлінські рішення. Сучасний підхід до організації управлінських процесів у закладах медичної освіти передбачає інноваційність. Успішність інноваційної діяльності в значній мірі зумовлена впровадженням вагомих наукових розробок в освітнє середовище. Визначено необхідність приведення системи управління вищою медичною освітою у відповідність до потреб розвитку економіки та ринку праці [9,с.209].

Таким чином, можна погодитись із думкою, що освіта є стратегічною основою розвитку особистості, суспільства і в цілому є запорукою майбутнього держави.

Список літератури:

1. Механізми розвитку патологічних процесів і хвороб та їх фармакологічна корекція : матеріали VIII науково-практичної internet-конференції з міжнародною участю (м. Харків, 20 жовтня 2025 р.) / С. В. Денисенко, В. О. Костенко, О. Є. Акімов [та ін.]. Харків, 2025. С. 105–106.

2. Боярська-Хоменко А., Собченко Т. Інноваційні методи навчання у професійній освіті. Український педагогічний журнал. 2025. № 2. С. 105–114.

3. Шумило М. Ю. Сучасний стан медичної освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2019. № 63, т. 2. С. 220–224.

4. Проблеми та перспективи вищої медичної освіти у реалізації Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я України / В. Мороз та ін. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2015. С. 1–6.

5. Дащук А. М., Пустова Н. О., Добржанська Є. І. Досвід впровадження методів Case-study та «мозкового штурму» в вищу медичну освіту. Сучасні методики викладання у вищій медичній школі. 2019. С. 170–177.

6. Дерезюк А. В. Деякі аспекти сучасної педагогіки. Медична освіта. 2015. № 3. С. 26–29.

7. Медична освіта в умовах війни: досвід Полтавського державного медичного університету / І. М. Скрипник, Н. П. Приходько, О. А. Шапошник. Медична освіта. 2022. № 3. С. 60–64.

8. Кравченко С. Теоретичне підґрунтя процесів євроінтеграції: основні концепції. Український педагогічний журнал. 2025. № 2. С. 35–42.

9. Зарішняк І. М., Анголенко В. В., Левченко М. Г. Сучасні підходи до менеджменту та управління освітніми системами у структурі інноваційної діяльності університету. Теорія і методика професійної освіти. Вип. 37. 2021’. С. 209-212.